

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Випуск 4

*Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції
“Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті:
Європейський вектор розвитку”,
м. Київ, МАУП, 23 травня 2012 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

Редакційна колегія:

Подолька А. М., д-р юрид. наук — головний редактор

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора

Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф. — заступник головного редактора

Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Освіта у ХХІ столітті: шляхи розвитку / МАУП. — К.: ДП “Видав-
О-72 ничий дім “Персонал”, 2010 —

Вип. 4 : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: Європейський вектор розвитку”, м. Київ, МАУП, 23 трав. 2012 р. / редкол. : А. М. Подолька (голов. ред.), М. Ф. Головатий (заст. голов. ред.), Н. М. Чернуха (заст. голов. ред.), А. А. Ігнатченко (відп. ред.). — 2013. — 162 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику подано статті учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ ст.: Європейський вектор розвитку”, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — розвитку освіти в Україні. Статті охоплюють широкий діапазон наукових досліджень українських учених.

Для науковців, освітян, державних службовців, політиків, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком української освіти.

ББК 74.04(4УКР)я43

ЗМІСТ

М. Ф. Головатий

*Цивілізаційні та національні
вектори освітнього простору
України у сучасну добу5*

О. В. Баєва

*Психофізіологічне обґрунтування
використання інтерактивних
технологій у навчальному процесі
вищих навчальних закладів 11*

К. В. Корсак

*Проблеми ноотехнологій
у сучасному освітньому просторі:
концептуальні засади 17*

Н. М. Чернуха

*Інтеграційна складова
трансформаційних процесів
у освіті 24*

Г. О. Кільова

*Проблеми якості української
освіти в контексті
Болонського процесу 29*

А. Г. Андрушук

*Якість освіти:
психолінгвістичний аспект 35*

Є. А. Антонович

С. В. Прищенко

*Стратегія розвитку
інтегрованої навчальної
дисципліни “Дизайн реклами”
в умовах модернізації освіти
в Україні 39*

І. С. Бахов

*Інтеграційні процеси у сучасному
полікультурному освітньому
просторі 46*

В. А. Гапоненко

*Активні методи навчання
як пріоритет сучасної
гуманітарної освіти 52*

Н. І. Головка

*Щодо активізації пізнавальної
діяльності студентів
у вищій школі 56*

І. В. Журжа

*Освітня діяльність ЮНЕСКО
в Україні 58*

С. П. Касьянова

*Змінний характер цінностей
системи освіти постіндустріального
суспільства 63*

Є. І. Качмарський

*Вивчення проблем місцевого
самоврядування в Україні як
складова загальної професійної
підготовки у вищій школі 67*

В. М. Колпаков

*Підготовка топ-менеджерів
(стратегів) як проблема управління
в Україні 70*

І. М. Найдьонов

*Ефективний навчальний діяль-
ності — ефективне управління 77*

Т. І. Науменко

*Розвиток дитини дошкільного віку
в сучасному інформаційному
просторі 86*

С. Ф. Радзімовська

*Європейська інтеграція
і сучасна освіта 90*

Н. М. Терещенко

*Навчання іноземних студентів:
національний та міжнародний
вимір 92*

І. О. Шестопалова

*Індивідуалізація навчання
як один із пріоритетів
європейського освітнього
простору 97*

С. П. КАСЬЯНОВА*канд. філол. наук**Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ*

ЗМІННИЙ ХАРАКТЕР ЦІННОСТЕЙ СИСТЕМИ ОСВІТИ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Освіта у XXI столітті: шляхи розвитку, вип. 4, 2013, 63–66

Суспільний розвиток у ХХІ ст., на думку багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників [1; 3; 4; 6], відзначатиметься зростанням швидкості змін, суть яких упевнено зміщується з площини суто матеріальних цінностей у площину інформації та знання. Розвиток усіх сфер життя залежатиме від активності циркуляції інформації. Сам термін “постіндустріальне суспільство”, “відкрите суспільство” [2, 25; 3, 24; 4, 346; 5, 7] підкреслює важливість технологічних, культурних напрямів розвитку соціуму, і за таких умов система освіти набуває особливого значення, зокрема для України. Коли ж врахувати те, що постіндустріальне суспільство має трансформаційний характер, то взаємодія різних елементів суттєво впливатиме на цінності системи освіти.

Зрозуміло, що так зване постіндустріальне суспільство є досить умовною назвою сукупності соціальних, економічних, культурних змін певного історичного періоду. Але ознаки, що відрізняють його від попереднього етапу, дозволяють говорити про стійкість загальних тенденцій розвитку соціуму. Про це зазначали у своїх працях, наприклад, такі вче-

ні як Ю. В. Павленко, В. Іноземцев, Ю. М. Пахомов, М. А. Павловський. Саме сутнісні ознаки дозволили не тільки провести умовну межу, яка відділяє період активного розвитку індустрії від наступного постіндустріального. Якщо індустрія, виробництво, у широкому розумінні слова, завжди пов'язані з переробкою сировини, то постіндустріальний період найбільше уваги приділяє технології створення продукту. Навіть одне слово в сучасних умовах здатне прискорити чи сповільнити виробництво, структурні елементи якого розкидані по різних країнах як адміністративних одиниць світу. Зазнали змін загальні підходи до кваліфікації фахівців, а відтак до процесу їх підготовки.

Система курсової підготовки фахівців, що успішно використовувалася на території колишнього СРСР, була дуже успішною в межах інформаційно стабільного суспільства, коли початок навчання був тісно пов'язаним із наступним етапом — працевлаштуванням. За таких умов обсяг інформації, з яким працював фахівець, мав загально незмінний характер: лікарі визначали чітко

встановлене переліком коло недугів, інженери будували на підставі затверджених стандартів, агрономи вирощували культури методом природної селекції. Коли ж симптоми однієї хвороби стали частиною діагностування зовсім іншого захворювання, і відстежити лінійну послідовність розвитку ознак стало важко, то виявилось, що дантисти мають володіти знаннями з вірусології, рентгенології. А інженер промислового будівництва уже не візьметься будувати комп'ютерну мережу, бо вона стала частиною зовсім іншої галузі. Агроном повинен володіти знаннями з сучасної генетики та хімії, адже існують рослини, які можуть не дати очікуваного врожаю унаслідок використання традиційних технологій. Тому курсова підготовка, як ознака стабільного суспільства, перетворилася на громіздку систему, відірвану від вимог реального життя. Власне, стабільність у цьому контексті швидше всього перетворилася на інформаційну герметичність.

Після стрімкого впровадження комп'ютерних технологій у виробництво 1971 р. система курсової підготовки поступово, образно кажучи, зігнулася під тягарем вимог нового часу. До цього людина, яка провчилася п'ять років у інституті чи університеті, була носієм відчуття стабільності, впевненості, потрібності соціуму. Українська система освіти трансливала соціуму цінність репродуктивності знань, коли знати напам'ять великий обсяг незмінної інформації, відтворити схему із заплученими очима, було дуже важливо. Відповідно, за нових умов багато висококваліфікованих фахівців —

продуктів курсової підготовки — опинилися поза межами професійної самореалізації. Під тиском зовнішньої інформації цикл окремого виробництва виявився порушеним і одержані знання стали непотрібними для вирішення широкого кола завдань, що перебували на межі кількох галузей.

Запровадження модульної системи підготовки фахівців у європейських країнах стало відповіддю новим вимогам. Але наслідки поділу інформації на окремі частини — модулі — є неоднозначними. З одного боку, таким чином було успішно заповнено прогалини, що утворилися у курсовій підготовці, коли окремі курси, спецкурси в межах спеціальності розширювали уміння, дозволяючи випускникові знаходити роботу і, відповідно, бути носієм цінностей освіти. Можливо тому українські навчальні заклади наприкінці ХХ ст. почали запроваджувати спеціалізації, виокремлюючи обсяги знань із суміжних, до основного напрямку, галузей. На перший погляд, несумісні речі дали позитивні результати, наприклад, вчитель англійської мови та географії, референт-перекладач, агроном-генетик. Хоча при цьому з'являлася проблема умовної боротьби між географією та англійською мовою, діловодством та філологією, ботанікою та генетикою. Інколи виникала думка, що фахівець не знає ні одного, ні другого. Але система освіти одержала поштовх до подальшого розвитку, одним із позитивних прикладів якого є спеціальність системного адміністратора. Як відомо, вона належить до комп'ютерних наук. Такому фахівцеві буде склад-

но працювати окремо із системами водопостачання, або торгівлі. Чи працювати адміністратором музичного колективу. У подібному випадку системний адміністратор швидко втратить основні уміння й навички, передбачені обсягом інформації з комп'ютерних наук. Українська система освіти на межі століть зберегла парадигму цінностей, підтримуючи зв'язок між особистістю та соціумом.

З іншої сторони модульна система підготовки стала однією з ілюстрацій зміни соціальної системи. Будь-які дискусії навколо пострадянського періоду містять у своєму контексті слово “зміни”. Руйнування виробничих потужностей, зв'язків між навчальним закладом і робочим майданчиком спонукало українські навчальні заклади, на межі XX–XXI ст., до використання досвіду інших країн, часто без урахування існуючої там специфіки. За таких умов поява університетів у стінах тих навчальних закладів, які не мали ані навчальної, ані технічної бази, була, швидше всього, закономірністю, а не винятком. Випускника почали запитувати, який саме навчальний заклад він закінчив. Ті заклади, де відповідально ставилися до надання освітніх послуг, розвитку навчальної бази, стали прикладом роботи в перехідних суспільних умовах. Тоді у навчальних планах підготовки фахівців з'явилися, так звані основні, чи базові, курси, що вирости із курсової підготовки. А також додаткові, факультативні курси, у вигляді модулів, як своєрідна відповідь на виклики реальності. Часто такі додаткові курси викладали керівники підприємств, провідні фахівці й

практики. Не дивно, що ця частина формувала стійкий інтерес до навчання у студентів.

Модульна система стала і ознакою загострення конкурентної боротьби на освітньому ринку як всередині України, так і за її межами. Виникло досить складне явище — визнання диплому про вищу освіту. На превеликий жаль, українські навчальні заклади у таких ситуаціях часто залишалися наодинці, через слабкість, а то й неузгодженість внутрідержавних та міжнародних механізмів. Такі країни, як Польща, Португалія, Ізраїль, поступово створили настільки складну, жорстку і закриту систему визнання дипломів про вищу освіту інших країн, що людина будь-якого віку поставала перед необхідністю отримання вищої освіти з самого початку, якщо вирішувала ввійти на ринок праці тих країн. В Україні для роботодавця зросло значення саме умінь випускника, незважаючи на назву навчального закладу. Це означає, що пріоритетною цінністю випускника закладу української системи освіти у кінці першого десятиліття XXI ст., стали конкретні уміння, бо серед безробітних зросла кількість власників дипломів про вищу освіту. Явище безперервного навчання, або навчання протягом життя, знайшло реалізацію у вигляді курсів перепідготовки та отримання другої вищої освіти дорослими людьми. А молодь переважно взялася до одночасного навчання у двох закладах на різних спеціальностях.

Незворотність соціальних змін, викликаних інформаційним оборотом, змістила акценти парадигми

цінностей і окремої особистості. Сучасний студент прагне використовувати й творити методи обробки інформації, суть яких викликає ряд запитань. Наприклад, багатьма студентами позитивно оцінюється здатність досягнути результату: можна самотужки прочитати книжку і написати реферат, а можна знайти готовий реферат у мережі Інтернет. В обох випадках реферати будуть подані для розгляду викладачеві, але процес навчання отримає дві ілюстрації. Як оцінити результативність роботи? Інший приклад: після пояснення нового матеріалу викладач пропонує виконати самостійну роботу. І студенти починають шукати довідкову інформацію в Інтернеті за допомогою стільникового телефону. Отже, постає питання: або викладач став слабшим джерелом знань, або студенти не впевнені у своєму сприйнятті теми? Звідси виникає проблема щодо можливостей використання сучасних технологій у процесі навчання, а не обмеження користування студентами різних пристроїв.

Отже, освіта все більше перетворюється на відкриту систему, що

здатна існувати лише за наявності активного суб'єкта. Покладатися лише на затвердження освітніх стандартів, як і наздоганяти вимоги ринку праці, ресурсно небезпечно для всього суспільства. Адже саме освіта перетворюється на своєрідний барометр реальної погоди у соціумі, пов'язаної з кліматичними змінами інформаційної епохи.

Література

1. Білорус О. Г., Лук'яненко Д. Г. та ін. Глобальні трансформації і стратегії розвитку. — К., 1998.
2. Павловський М. А. Стратегія розвитку суспільства: Україна і світ (економіка, політологія, соціологія). — К.: Техніка, 2001.
3. Пахомов Ю. Н., Крымский С. Б., Павленко Ю. В. Пути и перепутья современной цивилизации. — К., 1998.
4. Скаленко О. К. Глобальна інформаційна основа управління процесами світового розвитку // Діалог цивілізацій, 2004.
5. Сорос Дж. Кризис мирового капитализма. Открытое общество в опасности: пер. с англ. — М., 1999.
6. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії: у 2 т. — К.: Основи, 1995.